

Rapport 2012:4 R

Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011–2014

Examina på grundnivå och avancerad nivå

Fastställd 21 december 2010. Reviderad 3 april 2012

Rapport 2012:4 R

Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011–2014

Examina på grundnivå och avancerad nivå

Fastställd 21 december 2010. Reviderad 3 april 2012

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011–2014

Utgiven av Högskoleverket 2012

Fastställd 21 december 2010

Reviderad 3 april 2012

Högskoleverkets rapportserie 2012:4 R

ISSN 1653-0632

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Karin Järplid Linde, Maria Sundkvist**

Omslagsbild: Ingram Publishing

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	7
Bakgrund och utgångspunkter	8
Högskoleverkets uppdrag	8
Vilka utbildningar utvärderas?	9
Metod och bedömningsunderlag	11
Bedömningsunderlag	11
Ett samlat omdöme på en tregradig skala	14
Utvärderingsprocessen	16
Bedömargruppens arbete och sammansättning	16
Högskoleverkets beslut	18
Rutiner vid ifrågasättande av examenstillstånd	19
Inför ett eventuellt återkallande av examenstillståndet	20

Förord

Det har aldrig funnits så många studenter, lärare och forskare som idag och sektorn för högre utbildning har aldrig haft så mycket resurser. Samtidigt har det heller aldrig ställts så höga krav på utbildning och forskning som nu. Verksamheten har gått från att ha varit en angelägenhet för några få, till att bli en del av livet för en stor del av befolkningen.

Världens universitet och högskolor har en central roll för såväl samhällets som enskilda individers utveckling och välbefinnande. Att kvaliteten i universitetens och högskolornas utbildning är hög är viktigt och får en allt större betydelse när svenska universitet och högskolor får ökad autonomi. Internationaliseringen skapar nya möjligheter men leder också till ökad konkurrens. I denna utveckling måste Sverige stärka sin ställning genom att konkurrera med kompetens och kvalitet. Ökad autonomi är enligt regeringen en viktig förutsättning för att universitet och högskolor ska kunna möta konkurrensen och utveckla kvaliteten, men ökad frihet måste åtföljas av ett väl fungerande system för kvalitetsutvärdering.

I många länder har det blivit allt viktigare för universitet och högskolor att kunna tydliggöra kvaliteten i sitt utbildningsutbud, dels i förhållande till statsmakten som finansierar, dels för de individer som på olika sätt investerar i utbildning. Förtroende för varandras kvalitet är också en förutsättning för fler och närmare samarbeten mellan universitet och högskolor i olika länder. En ökad internationell rörlighet bland såväl studenter som akademiker, ställer ökade krav på påvisbar kvalitet i utbildningarna.

Det är alltid lärosätet som ansvarar för kvaliteten och det är lärosätet som bestämmer hur och på vilka sätt utbildningen ska genomföras. Det finns med andra ord många olika vägar fram till målet, examen. Högskoleverkets uppgift är att utvärdera all högre utbildning. Oavsett hur vägen har sett ut, så ska kvaliteten alltid vara så hög att studenterna når målen i examensbeskrivningen.

Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering syftar till att alla blivande studenter ska kunna välja mellan olika utbildningar som alla håller hög kvalitet. Deras blivande arbetsgivare ska vara trygga i vetskapen att de personer de anställer, har de kunskaper och färdigheter som utbildningen ska leda till.

Från och med den 1 januari 2011 utvärderar därför Högskoleverket utbildningar utifrån hur väl studenterna når kraven i högskolelagen och examensbeskrivningarna i de förordningar som ansluter till lagen.

Erfarenheter från de första kvalitetsutvärderingarna har visat att det behövs vissa justeringar av utvärderingssystemet. I den här reviderade versionen av Högskoleverkets system för kvalitetsutvärderingar redovisar vi förändringarna. Den viktigaste justeringen gäller utbildningar med få eller inga självständiga arbeten. Det har visat sig vara svårt att bedöma dessa utbildningar

i ett utvärderingssystem som i hög grad bygger på analys av studenters resultat. Högskoleverket har därför satt en gräns vid att minst fem självständiga arbeten ska ha examinerats under de senaste tre åren för att utbildningen ska utvärderas i systemet för kvalitetsutvärdering. Utbildningar med färre än fem självständiga arbeten kommer att utvärderas på annat sätt.

Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering har tagits fram efter diskussioner med universitet och högskolor, Sveriges universitets- och högskoleförbund, Sveriges förenade studentkårer och företrädare för arbetslivet. Vi vill tacka för det konstruktiva arbete som ni har bidragit med.

Stockholm den 3 april 2012

Lars Haikola

Karin Järplid Linde

Maria Sundkvist

Sammanfattning

Högskoleverket har i uppdrag att utvärdera högskoleutbildningarnas resultat. Med resultat avses hur väl den aktuella utbildningen uppfyller kraven i högskolelagen och i examensbeskrivningarna i de förordningar som ansluter till lagen. Högskoleverkets utvärderingar granskar i vilken utsträckning studenternas faktiska studieresultat motsvarar de förväntade studieresultaten.

Utvärderingarna genomförs av externa sakkunniga där såväl ämnesexperter som studenter och arbetslivsföreträdare finns representerade. Det underlag som de grundar sina bedömningar på är studenternas självständiga arbeten (examensarbeten), lärosätets självvärdering, enkäter till tidigare studenter samt studenternas uppfattning om utbildningens resultat i förhållande till målen i examensbeskrivningarna. Studenternas självständiga arbeten ska tillsammans med de utbildningsresultat som redovisas i självvärderingen utgöra det huvudsakliga underlaget för ett samlat omdöme. Det samlade omdömet ges på en tregradig skala och kan utgöra underlag till regeringen för en mindre del av resurstilldelningen.

De utbildningar som inte uppfyller kvalitetskraven för högre utbildning får sitt examenstillstånd ifrågasatt. Efter ett år följer Högskoleverket upp ifrågasättandet och kan då besluta att återkalla examenstillståndet.

Bakgrund och utgångspunkter

Det allmänna har ett intresse av att säkerställa att universitet och högskolor når uppställda mål och att resurserna används effektivt. Det är rimligt att resultaten i verksamhet som till största delen finansieras av offentliga medel och som är central för samhällets utveckling, regelbundet utvärderas samt att tillsyn och kvalitetskontroll sker. Dessutom behöver studenter, näringsliv, myndigheter och andra intressenter information om utbildningarnas kvalitet.

All högre utbildning i Sverige ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet.¹ Enligt högskolelagen (1 kap. 3 §) ska det finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning, och verksamheten ska anpassas så att en hög kvalitet nås, såväl i utbildningen som i forskningen och det konstnärliga utvecklingsarbetet (1 kap. 4 §). I högskolelagen finns vidare nivåbeskrivningar (1 kap. 8–9 §§) som anger vad som karaktäriserar utbildningar på respektive nivå.² I examensbeskrivningarna (i huvudsak i bilaga 2 till högskoleförordningen) finns mål för vad studenten ska ha uppnått efter genomgången utbildning för att kunna få examen. Dessa bestämmelser, tillsammans med Högskoleverkets särskilda regeringsuppdrag som redogörs för nedan, är grunden för verkets kvalitetsutvärdering av högre utbildning.

Högskoleverkets uppdrag

Högskoleverketskaenligt myndighetens instruktion ansvarar för kvalitetssäkring av högre utbildning genom kvalitetsutvärdering av utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå.

I mars 2010 presenterade regeringen propositionen *Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen* som beslutades av riksdagen den 3 juni 2010.³ Regeringens förslag och bedömningar bygger på en politisk inriktning om ökad autonomi för universitet och högskolor.⁴ En viktig utgångspunkt är att lärosätena själva ska ta ansvar för att utveckla och kvalitetssäkra sin verksamhet. Ansvaret för att analysera förutsättningar och processer ska därför ligga på lärosätena. Det nationella kvalitetssäkringssystem som Högskoleverket ansvarar för, ska fokusera på utbildningens resultat och syfta till att bedöma om utbildningen leder till att studenterna uppnår målen i examensbeskrivningarna.⁵

1. 1 kap. 2 §, högskolelagen, 2 § lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

2. Prop. Ny värld – ny högskola (2004/05:162) s. 89–93.

3. Prop. 2009/10:139, bet. 2009/10:UbU20, rskr. 2009/10:320.

4. Se vidare propositionen En akademi i tiden (prop. 2009/10:149).

5. Bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), bilagan till förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och bilagan till förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

Den 8 juli 2010 fick Högskoleverket i uppdrag av regeringen att med utgångspunkt i den bilaga som bifogades uppdraget och propositionen *Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen*⁶, utveckla och ta fram ett system för kvalitetsutvärdering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Utvärderingarna ska genomföras av externa sakkunniga. Högskoleverkets roll är att hålla samman utvärderingarna och ansvara för att bedömningarna görs på ett transparent och likvärdigt sätt. Utvärderingarna ska kunna ligga till grund för omprövning av examenstillstånd men också kunna utgöra underlag till regeringen för en mindre del av resurstilldelningen.

I detta dokument görs en övergripande beskrivning av Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011–2014.

Vilka utbildningar utvärderas?

Uppdraget från regeringen gäller utbildningar som kan leda till examen på grundnivå eller avancerad nivå. Varje utvärdering ska leda till ett samlat omdöme på en tregradig skala. Den utvärderingsmodell som används lägger stor vikt vid granskning av självständiga arbeten (examensarbeten). Men inom vissa utbildningar har det inte producerats några, eller mycket få, självständiga arbeten under de senaste åren. I ett fall, yrkeslärarutbildningen, ställs det heller inte något krav på självständigt arbete i examensbeskrivningen. Dessutom är en del utbildningar så nyinrättade att lärosätena ännu inte hunnit examinera några självständiga arbeten. Det finns därför skäl till att dessa utbildningar bör undantas från utvärdering eller utvärderas på annat sätt.

Undantag 1 – utbildningar med få eller inga självständiga arbeten

Minst fem självständiga arbeten ska ha examinerats under de senaste tre åren för att en utbildning ska ingå i Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering. De utbildningar som har färre än fem självständiga arbeten kommer att utvärderas på annat sätt.

Undantag 2 – nyinrättade utbildningar

Högskoleverket utvärderar inte utbildningar som är så nyinrättade att lärosätet ännu inte hunnit examinera några självständiga arbeten utifrån nu gällande examensordning. Det åligger lärosätet att meddela Högskoleverket att utbildningen bör undantas från utvärderingen och motivera detta.

6. Prop. 2009/10:139.

Undantag 3 – högskoleexamen

Liksom i tidigare utvärderingssystem ingår inte utbildning som leder till tvåårig högskoleexamen (generell eller konstnärlig) i Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering.

Undantag 4 – utbildningar under avveckling

Utbildningar där lärosätet inte längre kommer att ge examen undantas från utvärdering. I dessa fall ska lärosätet ha fattat ett beslut om nedläggning av den aktuella utbildningen.

Metod och bedömningsunderlag

I Höskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011–2014 bedöms utbildningars resultat. Det sker genom att verket granskar i vilken grad studenterna (och därmed utbildningarna) uppnår målen i examensbeskrivningarna.⁷ Höskoleverket granskar i vilken utsträckning studenternas faktiska studieresultat motsvarar de förväntade studieresultaten. Målen i examensbeskrivningarna är grupperade under tre kunskapsformer, som är gemensamma för alla utbildningar:

- kunskap och förståelse
- färdighet och förmåga
- värderingsförmåga och förhållningssätt.

I varje utvärdering görs ett urval av målen för respektive utbildning och sedan bedöms underlagen mot dem. Urvalet ska beakta de krav på högre utbildning som uttrycks i 1 kap. 2, 8–9 §§ högskolelagen och säkerställa att de mål som valts ut tillsammans speglar utbildningens helhet och särart samt användbarhet på arbetsmarknaden.⁸ För att säkerställa likvärdighet mellan utvärderingarna fastställer Höskoleverket inför varje utvärdering riktlinjer för hur urvalet ska gå till.

Bedömningsunderlag

Enligt uppdraget från regeringen den 8 juli 2010 ska Höskoleverket använda tre sorters bedömningsunderlag i utvärderingarna: studenternas självständiga arbeten, lärosätets självvärdering och enkäter till befintliga och tidigare studenter. I uppdraget slås också fast att det finns problem med att använda enkäter och att Höskoleverket därför ska inleda ett utvecklingsarbete för att hantera detta. Det utvecklingsarbete som Höskoleverket bedrev hösten 2010 visade att det med stor sannolikhet kommer att vara svårt att få så höga svarsfrekvenser att studentenkäter går att använda på ett likvärdigt sätt. Höskoleverket uppmärksammade regeringen på detta och föreslog att studentenkäter inte behöver vara ett bedömningsunderlag i utvärderingarna. I stället bör studenternas erfarenheter av utbildningarna inhämtas på annat sätt. Men enkäter till tidigare studenter (alumner) ska fortfarande vara ett bedömningsunderlag.

7. Examensbeskrivningarna finns i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), bilagan till förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och bilagan till förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

8. Se prop. 2009/10:139 s. 17 (om utbildningars särart) och s. 20–21 (om användbarhet på arbetsmarknaden).

Studenternas självständiga arbeten

I samband med examensreformen 2007 infördes krav på att ett självständigt arbete (examensarbete) skulle ingå i kursfordringarna för så gott som samtliga examina.⁹ Regeringen har i flera propositioner och i uppdraget till Högskoleverket betonat det självständiga arbetets centrala betydelse för att bekräfta att studenten uppnått målen för examen.¹⁰ Det är mot den bakgrunden rimligt att i det nationella utvärderingssystemet lägga stor vikt vid att granska studenternas självständiga arbeten.

Det är viktigt att påpeka att granskningen inte innebär någon överprövning av bedömningen vid examinationen, utan att det i stället handlar om att bedöma utbildningens resultat utifrån målen i examensbeskrivningen för utbildningen. Det är utbildningens samlade kvalitet på självständiga arbeten som ska ligga till grund för det samlade omdömet och inte enstaka utmärkta eller svaga arbeten.

Högskoleverket bedömer att en granskning av studenternas självständiga arbeten i många fall ger en god bild av hur väl studenterna når flera av målen i examensbeskrivningarna, särskilt för utbildningar som leder till en generell examen. Men de självständiga arbetena kan inte utgöra det enda underlaget eftersom utbildningarna även innehåller mål som kan antas ligga utanför vad som redovisas i ett självständigt arbete. Det kan exempelvis vara svårt att bedöma studenternas färdigheter och värderingsförmågor utifrån deras examensarbeten, så det är viktigt att även andra underlag används i de nationella utvärderingarna.

I utvärderingarna granskas maximalt 24 slumpmässigt valda examensarbeten per utbildning. Urvalet bör vara avidentifierat såvitt avser såväl upphovsman som lärosäte.

Lärosätenas självvärdering

Lärosätenas självvärdering har två syften. Det första, och viktigaste, är att möjliggöra en bredare och mer fullständig resultatredovisning än bara den som kan ske genom de självständiga arbetena. Detta eftersom de självständiga arbetena inte kan täcka alla de mål som ska uppnås för en viss examen. I självvärderingen bör lärosätet därför redovisa, analysera och värdera resultaten i förhållande till samtliga mål som utvärderingen ska ske mot. Redovisningen ska syfta till att visa för de sakkunniga att studenterna når målen i examensbeskrivningarna. Den bör därför innehålla tydliga belägg för att målen har nåtts, snarare än hänvisningar till de förutsättningar och processer som ska leda till måluppfyllelse, t.ex. kursplaner. Men lärosätet kan göra en viss redovisning av förutsättningar och processer för att visa hur man säkerställer att studenterna verkligen når målen.

9. Undantaget är yrkeslärarexamen.

10. Ny värld – ny högskola (prop. 2004/05:162) och Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen (prop. 2009/10:139).

Det andra syftet är att redovisa och förklara förutsättningar som har påtaglig betydelse för utbildningens resultat. En sådan förutsättning är den lärarresurs som används i den utvärderade utbildningen. Därför bör lärosätena i självvärderingen redovisa uppgifter om lärarnas kompetens och tillgången på lärare samt analysera dessa uppgifter i relation till de mål som gäller för den aktuella examen.

Lärosätena har också möjlighet att redovisa och analysera relevanta uppgifter om studenternas förutsättningar och argumentera för hur detta har påverkat utbildningens resultat. Det meritvärde som studenterna har när de antas till en utbildning kan ge en bild av studenternas förutsättningar att uppnå målen för utbildningen. Om lärosätet påvisar att det finns påtagliga skillnader i studenternas förutsättningar jämfört med likvärdiga utbildningar vid andra lärosäten kan det påverka det samlade omdömet.

Hur självvärderingen bör genomföras framgår av en vägledning för självvärdering som Höskoleverket tagit fram.¹¹

Studenternas erfarenheter

Studenternas erfarenheter av den utbildning de genomgår är ett viktigt komplement till granskningen av de självständiga arbetena samt resultatredovisningen och analysen i självvärderingen. Därför samlar Höskoleverket in uppgifter som belyser studenternas uppfattning om utbildningens resultat i förhållande till målen i examensbeskrivningarna i utvärderingarna. Detta sker genom gruppintervjuer med studenter som är i slutskedet av sin utbildning.

Alumnenkäter

Enkäter till tidigare studenter (alumner) ska främst visa om utbildningen är användbar på arbetsmarknaden. De kan även svara på hur studenterna som yrkesverksamma anser att de uppnådde de förväntade utbildningsresultaten.

Alumnenkäten skickas i första hand ut till studenter som examinerades två år före det att utvärderingen sker. Dessa kan då antas ha fått erfarenheter av yrkeslivet samtidigt som den utbildning de gått igenom inte ligger alltför långt tillbaka i tiden. Enkäter skickas till tidigare studenter vid utbildningar med minst 20 alumner.¹² För utbildningar där svarsfrekvensen på enkäten blir lägre än 50 procent kommer inte resultatet att beaktas.

11. Generell vägledning för självvärdering i Höskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011–2014. 2011:4R.

12. I de fall alumnerna som examinerades två läsår tidigare är färre adderas alumner som examinerades för tre år sedan och därefter för ett år sedan. För utbildningar som examinerat färre än 20 studenter tre år före utvärderingen kommer inte alumnenkäter att genomföras.

Ett samlat omdöme på en tregradig skala

Utvärderingarna ska resultera i ett samlat omdöme¹³ på en tregradig skala:

Mycket hög kvalitet
Hög kvalitet
Bristande kvalitet

Viktning av bedömningsunderlagen

Det huvudsakliga underlaget för det samlade omdömet ska vara studenternas självständiga arbeten tillsammans med de utbildningsresultat som redovisas i självvärderingen. Om granskningen av de självständiga arbetena ger en tydlig bild av hur väl utbildningen når vissa mål för examen, bör det få störst vikt vid den samlade bedömningen för dessa mål.

Det finns mål som helt eller delvis inte går att bedöma utifrån de självständiga arbetena. Det går därför inte att på förhand säga att det självständiga arbetet alltid ska väga tyngst i bedömningen eller hur viktningsförhållandet ska se ut mellan de självständiga arbetena och självvärderingen. Detta kommer att se olika ut för olika utbildningar och lärosäten och blir tydligt först när utvärderingen har genomförts.¹⁴ Principen bör dock vara att om det för vissa mål finns ett tydligt resultat från granskningen av de självständiga arbetena, så bör detta tillmätas störst betydelse vid bedömningen av dessa mål.

Bedömningen av den lärarkompetens och lärarkapacitet som finns i förhållande till studenternas måluppfyllelse, kan också påverka det samlade omdömet. Om en utbildning får det lägsta omdömet i utvärderingen bör bedömningen av lärarnas kompetens och utbildningens tillgång till dem kunna ge en vägledning för vad lärosätet bör åtgärda.

En annan förutsättning som i särskilda fall ska kunna påverka det samlade omdömet är om studenternas förutsättningar har påtaglig betydelse för utbildningens resultat. Därför ska studenternas förutsättningar kunna beaktas när det är befogat, och låta det påverka det samlade omdömet om det står och väger mellan två omdömen. Men det krävs att lärosätet har kunnat göra sannolikt att studenternas förutsättningar har haft en påtaglig betydelse för utbildningens resultat.

13. För de samlade omdömena har Högskoleverket valt att använda andra benämningar än de som framgår av regeringsuppdraget. I sak är det dock ingen skillnad mellan verkets och regeringsuppdragets benämningar.

14. Alternativet, att Högskoleverket på förhand skulle avgöra att resultaten från granskningen av de självständiga arbetena alltid bör väga tyngst, oavsett vilka mål som bedöms, skulle sannolikt leda till en icke önskvärd likriktning av den högre utbildningen.

Utfallen av alumnenkäter och de intervjuer som genomförs med studenter bör även de beaktas, särskilt i de fall där granskningen av självständiga arbeten och självvärderingar inte kunnat ge någon tydlig vägledning för hur måluppfyllelsen ska bedömas.

Ett samlat omdöme per utbildningsinriktning

Särskilda utbildningsinriktningar kan också få ett samlat omdöme inom en viss examen om de olika inriktningarna har en tydlig egen karaktär och finns vid ett antal lärosäten. I propositionen *Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen*¹⁵ anges civilingenjörsutbildningarna som sådana exempel.

15. Prop. 2009/10:139.

Utvärderingsprocessen

Bedömargruppens arbete och sammansättning

Bedömargrupperna består av tre kategorier av sakkunniga: ämnesexperter, studenter och arbetslivsföreträdare. Bedömargruppen ska sammantaget ha så bred och djup kompetens att den kan bedöma samtliga mål som ingår i de utbildningar som ska utvärderas. Högskoleverket eftersträvar en jämn könsfördelning i bedömargrupperna och en stor representation av sakkunniga från andra länder. Lärosätena har möjlighet att nominera ämnesexperter och på samma sätt nomineras arbetslivsföreträdare av organisationer på arbetsmarknaden som är relevanta för utbildningen, och studenter av studentkårer. Men Högskoleverket beslutar om vilka personer som ska ingå i bedömargrupperna.

Högskoleverket arbetar för att kvalitetssäkra utvärderingsprocessen genom att utveckla tydliga principer och rutiner för bedömargrupperna. Detta gäller bl.a. de jävsfrågor som kan uppstå i relationen mellan sakkunniga och utvärderade utbildningar. Även information och introduktion för de sakkunniga är viktigt för att säkerställa att bedömningarna blir likvärdiga och transparenta.

Utvärderingsprocessen fortsätter med att bedömarna tar fram ett förslag till vilka mål som ska utvärderas samt utbildningsspecifika kriterier för bedömningen av dessa. Detta förslag diskuterar man sedan med företrädare för de utbildningar som ska utvärderas vid ett upptaktsmöte. Underlag till mötet skickas ut till lärosätena i förväg, så att det finns goda möjligheter att granska de valda målen och kriterierna. Vid upptaktsmötet kan lärosätena komma med synpunkter på bedömargruppens förslag och sedan beslutar Högskoleverket vilka mål som ska ingå i utvärderingen samt vilka kriterier som ska gälla för bedömningen.

Samrådsmöten

För att belysa utbildningarnas relevans för arbetsliv och samhälle är det viktigt att arbetslivsföreträdare involveras i utvärderingarna. Det sker alltså dels genom att företrädare för arbetslivet ingår i bedömargrupperna, dels genom att Högskoleverket arrangerar samrådsmöten med företrädare för arbetslivet inför utvärderingarna. Vid dessa möten diskuteras bl.a. examensmålen för de utbildningar som ska utvärderas, och sedan får bedömargruppen en sammanfattning av vad som diskuterats.

Granskning av underlag

Sedan målen och kriterierna för bedömning fastställts skickar Högskoleverket ut en vägledning till lärosätena för hur självvärderingen ska genomföras och hur de självständiga arbetena ska lämnas in. Företrädare för de utbildningar

som ska utvärderas ansvarar för att avidentifierade självständiga arbeten (examensarbeten) samt självvärderingen lämnas in till Högskoleverket. Högskoleverket ansvarar för att bedömarna får del av de underlag som ska bedömas.

Lärosättesintervju (platsbesök)

Lärosättesintervju, det vill säga ett möte mellan representanter för bedömargruppen och representanter för den utbildning som utvärderas, är en del av Högskoleverkets nationella system för kvalitetsutvärdering. Lärosättesintervjun ska ge bedömargruppen en möjlighet att ställa kompletterande frågor till lärosätets representanter och diskutera eventuella oklarheter i underlagen. Därigenom kan lärosättesintervjun ge en fördjupad bild av utbildningen och bidra till att det slutliga omdömet vilar på säker grund. Lärosättesintervjuerna bör därför förläggas till slutet av utvärderingen och genomföras efter det att de sakkunniga granskat de olika underlagen.

Lärosättesintervjuer är tids- och kostnadskrävande för såväl Högskoleverket som för lärosätena. Därför genomförs de i form av webbmöten eller videokonferenser.

Bedömargruppens yttrande till Högskoleverket

Bedömargruppens arbete ska leda till en bedömning per mål enligt en tregradig skala: mycket hög måluppfyllelse, hög måluppfyllelse eller bristande måluppfyllelse. Bedömargruppen har i förväg avgjort vilka kriterier som ska ligga till grund för bedömningen. Bedömargruppen ska utifrån studenternas måluppfyllelse i bedömningsunderlagen avgöra hur väl utbildningen skapar förutsättningar för studenterna att nå de utvalda målen ur examensbeskrivningarna. Utifrån de olika underlagen gör bedömargruppen en sammanvägd bedömning av måluppfyllelse för respektive mål. Bedömargruppen ska motivera varje omdöme.

Bedömargruppens förslag till samlat omdöme

Bedömargruppen ska lämna ett förslag till samlat omdöme för varje utbildning på en tregradig skala. Av förslaget ska det tydligt framgå hur väl studenterna bedöms ha nått de mål som utbildningen utvärderas mot.

- Omdömet ”mycket hög kvalitet” ges om underlagen visar på ”mycket hög måluppfyllelse” för minst hälften av examensmålen och på ”hög måluppfyllelse” för de övriga examensmålen.
- Omdömet ”hög kvalitet” ges om underlagen inte visar på ”bristande måluppfyllelse” för något av examensmålen.
- Omdömet ”bristande kvalitet” ges om underlagen visar på ”bristande måluppfyllelse” för något av examensmålen.

Högskoleverkets beslut

Med utgångspunkt i bedömargruppens yttrande fattar Högskoleverket beslut om vilket samlat omdöme varje utbildning ska få. Utbildningar med det samlade omdömet mycket hög kvalitet eller hög kvalitet uppfyller kvalitetskraven för högre utbildning. Utbildningar som inte uppfyller kvalitetskraven för högre utbildning får det samlade omdömet bristande kvalitet. Högskoleverket ifrågasätter i dessa fall lärosätets tillstånd att utfärda den aktuella examen. En uppföljning av sådana utbildningar kommer att ske inom ett år, varefter Högskoleverket kan besluta om att återkalla examenstillståndet.

Rutiner vid ifrågasättande av examenstillstånd

Högskolelagen anger att om utbildningen inte uppfyller de krav som ställs på den i lagens första kapitel och de särskilda krav som finns i förordningarna ska Högskoleverket uppmana lärosätet att avhjälpa bristerna inom *viss tid*. *Finns bristerna helt eller till väsentlig del* kvar sedan tiden gått ut, får Högskoleverket besluta att universitetet eller högskolan inte längre får utfärda en sådan examen som bristerna avser (1 kap. 13–14 §§).

Utbildningar som inte uppfyller kvalitetskraven för högre utbildning får det samlade omdömet bristande kvalitet. Som framgått ovan ifrågasätter Högskoleverket i dessa fall lärosätets tillstånd att utfärda den aktuella examen. Högskoleverkets beslut och bedömagruppens yttrande ska tydligt ange vilka mål som studenterna inte når, och det är denna bristande måluppfyllelse som lärosätet ska åtgärda. Några rekommendationer om *hur* man ska göra lämnar inte Högskoleverket.¹⁶ Processen för ifrågasättande och uppföljning kommer att ske på följande sätt:

Utbildningar som får omdömet bristande kvalitet uppmanas att inom ett år lämna in en analys av bristerna i utbildningen samt en redovisning av vilka åtgärder man vidtagit för att avhjälpa dem.

En bedömagrupp granskar åtgärdsredovisningen, och därefter avgör man om ytterligare information ska inhämtas skriftligt eller muntligt. Det bör inte handla om att göra en förnyad bedömning av de underlag som normalt ingår i utvärderingarna (t.ex. självständiga arbeten) utan om att bedöma om lärosätet vidtagit tillräckliga åtgärder för att avhjälpa bristerna. När bedömagruppen anser sig ha ett fullgott underlag gör man en samlad bedömning av åtgärderna och lämnar den sedan till Högskoleverket i form av ett yttrande med en rekommendation om Högskoleverket bör återkalla examenstillståndet eller inte. Med stöd av bedömagruppens yttrande beslutar Högskoleverket om examenstillståndet ska återkallas. Innan verket tar ett sådant beslut får lärosätet möjlighet att yttra sig enligt den rutin som beskrivs nedan.

16. Av regeringsuppdraget till Högskoleverket framgår att: "Förklaringar till resultat och åtgärder för att utveckla verksamheten ska framöver sökas av lärosätena själva."

Inför ett eventuellt återkallande av examenstillståndet

I de fall bedömargruppen föreslår att examenstillståndet ska återkallas, skickas bedömargruppens yttrande till det berörda lärosätet för synpunkter. Bedömargruppen kommer att få ta del av lärosätets skrivelse och själva lämna sina synpunkter på dessa till Högskoleverket. Bedömargruppens synpunkter skickas till lärosätet för kännedom och för eventuella avslutande kommentarer.

Syftet med förfarandet är ökad rättssäkerhet och ett säkrare beslutsunderlag i Högskoleverkets tillståndsprovning.

Högskoleverket är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.

Läs mer på vår webbplats www.hsv.se.